
Modeli demokracije

Pregledni članak
321.7(861)"1830/2008"
Primljeno: 18. studenog 2008.

Narkodemokracija kao oblik defektne demokracije: slučaj Kolumbije*

LIDIJA KOS-STANIŠIĆ**

Sažetak

Autorica u članku prikazuje političku situaciju u Kolumbiji od stjecanja samostalnosti do današnjih dana. U prvome i drugome dijelu članka prikazani su korijeni političkih problema i sukoba u Kolumbiji u razdoblju 1830.-1986. Naglasak je na trećem dijelu u kojem je analizirana politička situacija u Kolumbiji od 1986. do 2008. te su izloženi argumenti u korist stvaranja nove kategorije defektnih demokracija – pod nazivom narkodemokracije. U tu bi se novu kategoriju mogla svrstati kolumbijska defektna demokracija. Kako su svi izvaninstitucionalni akteri koji utječu na defektnost kolumbijske demokracije financirani narkonovcem, a ujedno je i glavni institucionalni (ustavni) akter država Kolumbija primatelj znatnih sredstva namijenjenih borbi protiv narkoindustrije, autorici se korištenje prijevka narko za opis kolumbijske demokracije čini opravdanim.

Ključne riječi: Kolumbija, defektna demokracija, narkodemokracija

Uvod

Kolumbija je jedna od najstarijih demokracija Latinske Amerike, no trenutna politička situaciju i vrstu kolumbijske demokracije teško je kategorizirati. Za razliku od većina država Latinske Amerike u kojima je za trećega

* Autorica se zahvaljuje anonimnim recenzentima na korisnim komentarima i sugestijama od kojih je jedan dio uvažen u ovom radu, a ostatak podrazumijeva daljnje istraživanje nekih dodatnih elemenata političkoga sustava Kolumbije te će stoga biti dragocjen kod eventualnih budućih radova o ovoj temi. Za sve pogreške i propuste u članku odgovorna je isključivo autorica.

** Lidija Kos-Stanišić, docentica na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.

vala došlo do demokratizacije, Kolumbiju je zahvatila erozija demokracije (Mainwaring/Hagopian, 2005.: 1-12). No, unatoč eroziji Kolumbiju možemo smatrati izbornom demokracijom koja u širem smislu označuje sve demokratske političke poretke koji se legitimiraju kompetitivnim izborima i po tome su oprečni autokratskim političkim režimima.¹ No, da je definiranje demokracije isključivo na temelju kompetitivnih izbora nedostavno, osobito je uočljivo na primjeru Kolumbije gdje se kompetitivni izbori održavaju, ali isto tako se redovito vrše atentati i ubijaju pripadnici političke, sudske i intelektualne elite.² Zbog nužnosti preciznijega definiranja demokracije u državama trećega vala, W. Merkel (2004.: 80-100) je razvio koncept ukotvljene i defektne demokracije.³ Ukotvljenu demokraciju definira kao odnos međuovisnosti i uzajamne potpore pet parcijalnih režima demokracije: izbornoga režima, političkih sloboda, građanskih prava, horizontalne odgovornosti i stvarne moći vladanja.⁴ Ukotvljena demokracija šira je od pojma izborne demokracije, a podjela na parcijalne režime omogućuje precizno utvrđivanje lokacije defektnosti u nekoj demokraciji i njezino svrstavanje u defektne demokracije. I bez detaljne razrade možemo ustanoviti da je Kolumbija defektna demokracija. Država je iznimno slaba, svakodnevno se krše ljudska prava, kako od strane ljevičarske gerile, narkotrafikanata (osobe povezane s proizvodnjom i trgovinom tj. krijumčarenjem drogom – *narcotraficantes*), desničarskih paravojnih skupina, tako i od strane snaga državne sigurnosti. Od sredine osamdesetih godina 20. stoljeća državom vlada zača-

¹ Standardnim određenjem izborne demokracije smatra se Dahlov pojam poliarhije kao “empirijskoga” političko-institucionalnoga uređenja koje je najbliže demokraciji kao “idealnom sustavu”. Ispunjava osam temeljnih pretpostavki poliarhije: slobodu osnivanja i učlanjavanja u političke organizacije, slobodu izražavanja, pravo glasovanja, klasificiranost za javnu službu, pravo političkih vođa da se natječu za glasove birača, alternativni izvor informiranja, slobodne i poštene izbore te političke institucije koje jamče da će politika vlasti ovisiti o broju glasova birača i ostalim oblicima izražavanja njihovih preferencija. Dvije bitne dimenzije demokracije jesu pravo sudjelovanja u izborima za političku vlast i pravo na javno osporavanje ili oponiranje toj vlasti. U novijim teorijama demokracije izborna demokracija je redefiniрана i svedena na političke poretke koji su se u procesima transformacije autokratskih u demokratske političke sustave ograničili na institucionaliziranje “minimalnoga seta” građanskih prava i sloboda u izbornoj kompeticiji i participaciji (Kasapović, 2003.: 133-134, 299-301).

² Između 1989. i 1999. ubijeno je 138 gradonačelnika i 569 parlamentarnih zastupnika i zastupnika gradskih vijeća, te 174 ostala javna dužnosnika (Manwaring, 2002.: 13-14).

³ Merkelov članak je u *Političkoj misli* br. 3 iz 2004. objavljen pod nazivom “Ukotvljene i manjkave demokracije” no prema sugestiji anonimnog recenzenta pojam manjkava u ovom članku zamijenjen je pojmom defektna demokracija, što je i u izvornom tekstu (defekte Demokracie).

⁴ Konceptija ukotvljene demokracije nastavlja se na postavku da su stabilne ustavne demokracije ukotvljene interno (specifična međuovisnost/neovisnost različitih parcijalnih režima neke demokracije osigurava njezino normativno i funkcionalno postojanje) i eksterno (parcijalni režimi ukotvljeni su u sfere okolnosti koje omogućuju demokraciju i štite je od vanjskih i unutarnjih potresa i destabilizirajućih tendencija).

rani krug političkog nasilja (oružani sukobi, građanski rat, bombardiranja, ubojstva, otmice i nestanci), a Kolumbija ima i najvišu stopu “običnoga” kriminala na kontinentu. Kolumbija je trenutačno jedna od najproblematičnijih država regije zahvaćena višestrukom krizom. Osim krize povjerenja u političke institucije i vođe, još je značajnija kriza javnoga reda i pravne države. Pravni sustav je politiziran i korumpiran, a zločini gotovo uvijek ostaju nekažnjenima. Situacija nije posve nepoznata, budući se Kolumbija od samoga početka stvaranja države u prvoj polovini 19. stoljeća suočavala s nemogućnošću da u granicama svoga teritorija održava red i provodi zakone, a slično je stanje i danas u 21. stoljeću.

Klasificirati tipove demokracije koji su bili na snazi u Kolumbiji od završetka krvavoga građanskog rata (*la violencia*, 1948.-1958.) znanstvenicima je jednako teško te su uz demokraciju uvijek vezali pridjeve. Zbog oštih restrikcija na većinsku demokraciju koju je stvorila Nacionalna fronta (NF)⁵, kao i zbog činjenice da je država sve od kasnih četrdesetih godina 20. stoljeća u “izvanrednom stanju”, većina znanstvenika Kolumbiju nakon 1957. smatra demokracijom, ali se koristi i pridjevima “kontrolirana”, “oligarhijska”, “tradicionalno dvostranački elitistička”, “gotovo poliarhija” ili “ograničena” (*democracia restringida*). Manji broj znanstvenika karakterizira je u odnosu na kontinuitet demokracija – autoritarizam te govore o “inkluzivnom autoritarizmu” ili samo “autoritarizmu”. Neki analitičari vide Kolumbiju u sredini, tj. u “razdoblju tranzicije” ili ekstenzivne “konsolidacije”. Hartlyn i Duglas (1999.: 252) tvrde da se Kolumbija najbolje može okarakterizirati tako da ju u razdoblju od 1957. do kraja osamdesetih označimo “ograničenim demokratskim konsocijacijskim režimom”, a da se od kraja 20. stoljeća nalazi u nesigurnom procesu transformacije koji kombinira elemente demokratizacije režima s opadanjem kapaciteta države da provede demokratizaciju. Bejarano i Pizarro (2005.: 235-237) kolumbijsku demokraciju u posljednjih dvadesetak godina karakteriziraju pridjevom “pod opsadom” (*besieged*). Smatraju da su za vrijeme vladavine NF-a ograničenja demokracije bila posljedica restrikcije političke participacije i natjecanja, dok su današnja ograničenja vezana uz sile koje utječu na eroziju demokracije: urušavanje države, ekspanziju nasilja i uzdizanja snažnih izvaninstitucionalnih aktera. Demokracija u Kolumbiji danas je igra koja se istodobno igra na dvama poljima: onomu izbornom, gdje vladaju demokratska pravila igre, i izvaninstitucionalnom, gdje su na snazi ratna pravila. S obzirom na to da se izborna igra suspendira zbog snažnih izvaninstitucionalnih igrača koji utječu na rezultat igre zvane demokracija, Bejarano i Pizarro odabrali su naziv demokracija pod opsadom. Dužnosnici vlade SAD-a i stručnjaci u borbi protiv droge

⁵ Vladavina Nacionalne fronte (*Frente Nacional*, NF) bilo je razdoblje dvostranačke vladavine, proizašlo iz sporazuma LS-a i KS-a o alternaciji predsjednika na vlasti sve do 1974. te dvostranačkom paritetu u sudskoj i zakonodavnoj grani vlasti.

demokraciju u Kolumbiji isto tako označuju pridjevom, te je smatraju narkodemokracijom. Pojam narkodemokracija ne postoji u znanstvenoj literaturi, a odnosi se na države čiji je politički sustav, ekonomija i samo društvo duboko prožeto iskrivljenim vrijednostima, i sve to pod utjecajem moći i bogatstva narkoindustrije.⁶

Svrha je rada prikazati političku situaciju u Kolumbiji od samoga stvaranja do današnjih dana te pokušati pokazati da je pojam narkodemokracija kao klasifikacija tipa demokracije, koji postoji u Kolumbiji u posljednjih dvadesetak godina, prikladan. Rad se sastoji od uvoda, tri poglavlja i zaključka. U prvome će dijelu biti prikazani korijeni problema i sukobi koji su vladali Kolumbijom u razdoblju 1830.-1958., a u drugom dijelu politička situacija od 1958. do 1986. te će biti eksplicirana konsocijacijska demokracija. Naglasak je na trećem dijelu u kojem je analizirana politička situacija u Kolumbiji od 1986. do 2008. te izloženi argumenti za prihvaćanje klasifikacije kolumbijske defektne demokracije pridjevom narkodemokracija.

Korijeni problema i razlozi izbijanja građanskih ratova u Kolumbiji (1830.-1958.)

Kolumbija je postala samostalnom državom 1830. odcjepljenjem od Velike Kolumbije (zajednice Kolumbije, Venezuele i Ekvadora). Ubrzo je slijedio prvi u nizu sukoba liberalnih i konzervativnih dijelova društva, koji su ujedno pridonijeli stvaranju dviju najutjecajnijih političkih stranaka Kolumbije, Liberalne (LS) i Konzervativne (KS).⁷ Liberalna i Konzervativna stranka u sljedećih su sto i pedeset godina imale odlučujuću ulogu u politici Kolumbije. Isprva, stranke su bile vrlo slične jer su predstavljale interese više klase, prihvaćale su republikanski oblik vladavine i zalagale se za slobodu građana, govora i tiska te *laissez-faire* ekonomsku politiku. Glavnu liniju razdvajanja činili su stavovi o odnosu države i crkve. Liberali su zastupali antiklerikalni stav i zalagali se za odvajanje države i crkve, dok su konzervativci željeli njihovu blisku suradnju. Tijekom 19. stoljeća Kolumbijom su bjesnjeli građanski ratovi (8 građanskih ratova i 50 ruralnih pobuna) koji su imali glavnu ulogu u identificiranju stanovnika Kolumbije s jednom od stranaka. Građanski su ratovi ujedno bili i stranački ratovi koje su vodile stranačke vojske. Vojska je bila u službi stranke na vlasti te je ostala slaba i nije bila pretjerano utjecajna. Državom je vladala politička elita, a oblikovana je federalna država na čelu s predsjednikom i dvodomnim parlamen-

⁶ Pojam narkodemokracija koristi se i za Afganistan, katkad i za Meksiko.

⁷ Sukob (*La Guerra de los Supremos* 1839.-1842.) izbilo je jer je "liberalni" Kongres donio odluku da se u katoličkoj raspoloženoj provinciji Pasto zatvore samostani.

tom. No država je bila slaba i suočavala se s velikim problemima prilikom pokušaja centraliziranja svoga autoriteta (Alvez-Lopez, 2003.: 150).

U razdoblju liberalne hegemonije (1850.-1885.) provode se vjerske i političke reforme. Ustavom iz 1863. Kolumbija postaje federalnom državom. Ozakonjeno je postojanje devet država koje imaju svoju vlastitu vojsku i zakonodavnu moć, čime i inače iznimno slaba središnja vlada postaje još slabijom. Priznavanje regionalne autonomije dovelo je do situacije u kojoj središnja vlada nije mogla kontrolirati teritorij vlastite države, čime je dodatno bila otežana nacionalna integracija. Slijedi razdoblje vladavine konzervativca Rafaela Nuneza, poznato i pod nazivom "regeneracija" (1885.-1894.), a bio je to pokušaj postizanja nacionalne unifikacije odozgo.

Nunez je započeo proces intenzivne centralizacije države i stvaranja stupova svoje autoritarne republike – stajajuće vojske i nacionalne policije. No, nije uspio eliminirati partikularne stranačke interese. Novim ustavom 1886. suverene konstitutivne države pretvorene su u departmane na čijem čelu se nalazi od predsjednika imenovan guverner, predsjednički mandat se produžuje na šest godina, a katolicizam je proglašen službenom vjerskom. Nakon Nunezove smrti na vlast dolaze konzervativci koji su provodili politiku sustavnoga isključivanja liberala. Uvjereni da će ih konzervativci uspjeti izgurati s političke scene, liberali 1899. dižu pobunu koja je prerasla u "Rat 1.000 dana" u kojem je živote izgubilo 100.000 Kolumbijaca. Rat je završio sporazumom kojim je dogovoreno da će LS dobiti pravo sudjelovanja u političkom životu, ali da će konzervativci i dalje ostati na vlasti. Nova trauma za kolumbijsko društvo bio je gubitak Paname.⁸ Izbori su, uz uobičajene prevare, na vlast doveli konzervativnoga generala Rafaela Reyesa (1904.-1909.) čija je politika bila usmjerena na uvođenje reda i mira. Razdoblje oligarhijske demokracije i konzervativne republike završilo je 1930. godine. Kako su tenzije u društvu sve više rasle, a velika depresija državi donijela ozbiljne fiskalne probleme, političkim skandalima diskreditirani konzervativci poduprli su dolazak na vlast umjerenoga liberala Enriquea Olaya Herrera. Na sljedećim predsjedničkim izborima pobjeđuje lijevi liberal Alfonso Lopez Pumarejo (1934.-1938.). Njegova je vladavina bila razdoblje reformi i institucionalnih promjena poznatih pod nazivom *La revolucion en marcha*, tijekom kojega se konsolidira utjecaj liberala i ograničava utjecaj crkve. Za vladavine umjerenoga liberala Eduardo Santosa (1938.-1942.), događa se podjela unutar Liberalne stranke na umjerene i reformatore, što vodi jačanju

⁸ *Sporazumom Hay-Herran* SAD je trebao dobiti pravo gradnje kanala u kolumbijskoj provinciji Panami. Kolumbijski parlament nije želio sporazum ratificirati, te je glavni inženjer Bunau-Varilla uz Rooseveltov blagoslov 1903. organizirao u Panami dizanje uspješne separatističke pobune. Američki ratni brodovi spriječili su dolazak kolumbijskih trupa na prevlaku, nakon čega je SAD priznao Panamu kao suverenu državu, a Bunau-Varillu, još uvijek francuskoga državljanu, za legitimnoga predstavnika nove države (Schoultz Lars, 1998.: 152-175.)

konzervativaca. Iako se Lopez na sljedećim izborima vraća na vlast (1942.-1945.), suočava se s neprijateljski raspoloženim Kongresom. Umjereno krilo LS u suradnji s konzervativcima na čelu s Laureanom Gomezom blokira sve Lopezove poteze i prijedloge. Nakon što je 1944. izvršen neuspjao vojni udar, Lopez je u nadi da će doći do međustranačkoga sporazuma dao ostavku. Do sporazuma nije došlo te Kongres na čelo privremene koalicijske vlade sastavljene od umjerenih liberala i konzervativaca imenuje Alberta Lleras Camarga. Odlaskom Lopeza s političke scene, na reformističko krilo LS-a dolazi Jorge Eliecer Gaitan, bivši gradonačelnik Bogote. Osnova Gaitanova programa bila je nužnost intervencije države u ekonomiju i provođenje zemljišne reforme. Kako su se približavali predsjednički izbori, LS je sve nesložniji oko izbora svoga kandidata. Reformisti su predlagali Gaitana, a umjerena struja Gabriela Turbaya, dok su konzervativci nominirali Mariana Ospina Pereza koji je i pobijedio na izborima.

Razdoblje La violencia (1948.-1958.)

Ospina je pomirljivo ponudio umjerenim liberalima šest mjesta u kabineu vlade Nacionalne unije (6 LS+ 6 KS), što je izazvalo još veći rascjep unutar LS. Prihvatanjem ponude bila bi stvorena dvostranačka konzervativna koalicija usmjerena protiv Gaitanova programa radikalnih socijalnih i ekonomskih promjena. Istodobno, zbiva se i podjela unutar KS-a na dvije struje, umjerene, na čelu s predsjednikom države Ospinom koji se pomirljivo odnosi prema liberalima, i revanšističke, na čelu sa šefom KS-a Laureanom Gomezom. Gomez je kumovao zbacivanju liberala sa svih utjecajnijih položaja, kao i osnivanju bandi koje su na ruralnim područjima zlostavljale liberalne. No, unatoč represiji konzervativaca, na izborima za Kongres pobjeđuje LS. Kako je radikalna struja LS-a bila više zastupljena od umjerene, konzervativci su strahovali da će liberali pokušati “nešto izvesti” kako bi ih maknuli s izvršne vlasti. Istodobno, LS strahuje da će ga KS pokušati zbaciti sa zakonodavne vlasti. Obje su stranke žarko željele ostati na vlasti jer je u Kolumbiji bilo uobičajeno da se patronažom i ugovorima, kao i blagonaklonim administrativnim i sudskim odlukama, pogoduje stranci na vlasti. Time su ekonomski interesi i političko sektaštvo dodatno polarizirali državu. Kako bi obnovio red i sigurnost u državi, Ospina je organizirao nove snage sigurnosti, političku policiju (*Policia politica*), koja je bila dodatni instrument terora nad liberalima, a bila je poznata i pod nazivom “Kreolski Gestapo”. Politička je policija provodila nasilje po provincijama, što je vodilo rastućoj polarizaciji društva i oružanim odgovorima liberalno raspoloženih dijelova društva, kako seljaka, tako i srednje klase i zemljoposjednika. Nasilje 1948. prerasta u građanski rat, tijekom kojega su se vodile prave bitke između “liberalnih” i “konzervativnih” gradova. Očekivano, Katolička je crkva stala na stranu KS-a. U takvoj političkoj situaciji liberali odlučuju da, sve dok su

konzervativci na vlasti, neće sudjelovati na predsjedničkim izborima i da će se povući iz svih javnih službi. Tenzije su i dalje rasle. U travnju 1948. ubijen je Gaitan, osoba koju je narod doživljavao kao jedinu nadu za spas i kao izvjesnoga pobjednika predsjedničkih izbora 1950. godine. Njegova pogibija uzrokovala je novi val rasnih, etničkih i klasnih sukoba. Bogota je bila u plamenu, pale se trgovački objekti, uništavaju crkve i napadaju vladine zgrade (*bogotazo*). Revolucionarni plamen zahvatio je i niz provincija. Spontano se dižu mase seljaka i uzurpiraju zemlju, a revolucionarni radnički komiteti zauzimaju strana naftna postrojenja. Kako je u LS-u dominirala Santosova umjerena struja, odlučili su prihvatiti Ospininu ponudu da sudjeluju u vladi Nacionalne unije i da ne sudjeluju u nemirima. No, koalicijska se vlada ubrzo raspala, a jedan od razloga bilo je nastavak provođenja terora protiv liberala u provincijama. Carlos Lleras Restrepo, vođa LS-a, proglašava kraj suradnje s KS-om. Nasilje se širi i započinje razdoblje kolumbijske povijesti poznato kao *la Violencia*. Represivna atmosfera zavladała je državom. Keens i Haynes (2000.: 532) vjeruju da je sukob bio ponajprije političke naravi jer se temeljio na lojalnosti seljaka lokalnim političkim šefovima, bilo LS-a ili KS-a. Davila i Jaramillo (2002.: 266) tvrde da je *la violencia* ponajprije bila borba stranaka čiji se razlozi vide u ideološkim i programskim razlikama. Razlikuju dvije razine nasilja. Prvo, liberalno-konzervativno na nacionalnoj razini, koja je bila kontrolirana i dirigitirana od strane stranačke elite, i drugo, regionalno nasilje koja je zahvatilo ruralna područja i samu Bogotu. Time je *la violencia* uspostavljena kao mehanizam međuodnosa stranaka, kako na nacionalnoj, tako i regionalnoj razini.

Liberali su tražili opoziv Ospine, nakon čega on serijom dekreta proglašava opsadno stanje, raspušta Kongres i sve oblike provincijske i gradske vlasti te naređuje cenzuru medija. S obzirom na to da se LS povukla iz sudjelovanja na predsjedničkim izborima, pobjeđuje Laureano Gomez (1950.-1953.), za čije je vladavine Kolumbija bila spoj feudalne Španjolske 16. stoljeća i modernoga korporativističkog kapitalizma. Violencija se širi, a sukob prerasta i u klasnu borbu. Kako raste državni, ali i zemljoposjednički teror nad seljacima, raste i njihov organizirani otpor. Stvaraju se gerilske zone u koje se naseljavaju bjegunci iz zona u kojima su vladali vojska i anarhija. Neke zone predstavljale su “države” u malom i imale su po 20.000 naoružanih osoba na čelu sa zapovjednikom, a većina ih je bila u području Llanosa. Gomezova diktatura nije uspjela vojnim sredstvima riješiti problem gerile, a neuspjeh je vodio njegovu padu. Iako izravna vladavina vojske nikada nije bila kolumbijska praksa, vojska i obje stranke poduprle su dolazak generala Gustava Rojas Pinilla na vlast. Kako bi riješio socijalnu i političku krizu, Rojas pokreće kampanju “Mir, pravda, sloboda” kojom je trebalo postići kompromis između političke elite i radikalno raspoloženih seljaka. Proglašuje bezuvjetnu amnestiju za sve gerilce koji su spremni vratiti se civilnom životu. Ponudu su prihvatile tisuće gerilaca, dok su je neke gerilske enklave

na čelu s vođama iz redova Komunističke partije (KP) odbile, ne smatrajući ju vjerodostojnom. U međuvremenu je Rojas pokazao namjeru stvaranja osobne diktature s populističkim primjesama, a 1954. je i ženama dao pravo glasa. No, nasilje ponovo oživljava, nakon čega Rojas daje slobodne ruke ozloglašanim plaćenim ubojicama (*pajaros*), dok su bande konzervativaca terorizirale amnestirane gerilce koji se stoga vraćaju gerilskoj borbi. Obnova građanskoga rata i Rojasove represivne mjere konačno su ujedinile političku elitu koja ga je prisilila dati ostavku, a na vlast je došla peteročlana hunta. U srpnju 1957. Lleras i Gomez sklapaju sporazum koji vodi stvaranju koalicije Nacionalne fronte, čime započinje, po Keenu i Haynesu (2000.: 533-534) razdoblje dvostranačke vladavine i kontrolirane ili restriktivne demokracije, a po Hartleyju (1999.: 252) konsocijacijske demokracije. Smatrajući da bolje ocrtava vrstu demokracije koja je bila na snazi u Kolumbiji u razdoblju 1958.-1974., u radu ćemo se koristiti Hartleyjevom klasifikacijom.

Razdoblje konsocijacijske demokracije 1958.-1974. (1986.)

Vladavina Nacionalne fronte (*Frente Nacional*, NF) bilo je razdoblje dvostranačke vladavine, proizašlo iz sporazuma LS-a i KS-a o alternaciji predsjednika na vlasti sve do 1974. te dvostranačkom paritetu u sudskoj i zakonodavnoj grani vlasti. Da bi neki prijedlog u Kongresu prošao, trebalo je dobiti glasove 2/3 zastupnika, a nakon ustavnih reformi 1968. bila je dovoljna i obična većina. Sporazum LS-a i KS-a bio je sličan sporazumu koji je iste godine sklopljen u Venezueli. Namjera mu je bila spriječiti međustranačke rivalitete kako ne bi došlo do nasilja što ga elita ne bi mogla kontrolirati niti izolirati političke pokrete koji predstavljaju takvu prijetnju (za *La violencia* u Kolumbiji je poginulo između 200.000 i 300.000 ljudi). Vladavina NF-a može se okarakterizirati kao razdoblje konsocijacijske demokracije. Konsocijacijska demokracija jest model demokracije u pluralnim društvima koja su snažnim vjerskim, jezičnim, etničkim, rasnim, ideološkim i regionalnim rasejepima podijeljena na posebne segmente, što ih je nužno držati na okupu skupom posebnih društvenih i političkih pravila i institucija. Temelji se na četirima načelima: 1. na vlasti je koalicija političkih vođa svih najvažnijih segmenata društva; 2. vitalni interesi manjina štite se načelom veta; 3. političko predstavništvo zasniva se na načelu razmjernosti; 4. segmenti su samostalni u odlučivanju o vlastitim pitanjima. Temeljno obilježje konsocijacijske demokracije jest kompromis kao načelo ovladavanja društvenim i političkim sukobima. Kako se do kompromisa dolazi pregovorima, konsocijacijska demokracija naziva se i pregovaračkom demokracijom (Kasapović, 2003.: 203-204). Za vladavine koalicije Nacionalne fronte LS-a i KS-a predstavljale su funkcionalnu alternativu segmentalnoj podjeli prema vjerskim, jezičnim i rasnim podjelama, dok je geografska i ideološka podjela, kao i u ostalim konsocijacijskim slučajevima, postojala. Ako prihvatimo

ovu kategorizaciju Kolumbije, njezina bi posebnost bila u činjenici što je bila jedina konsocijacijska demokracija na svijetu s predsjedničkim sustavom vladavine.⁹

Novoizabrani predsjednik Alberto Lleras Camargo (1958.-1962.) ponudio je gerilcima mogućnost prihvaćanja amnestije i povratka normalnome životu. Sukobi su se i dalje vodili u udaljenim područjima, a vojska je sve do 1965. hvatala gerilce koji nisu prihvatili vladinu ponudu. U strahu od širenja kubanske revolucije Kongres je još 1961. izglasovao zakon o zemljišnoj reformi, kojom je ekspropirano i redistribuirano neobrađeno zemljište. Reforma nije uspjela jer je samo mali postotak bezemljaša dobio zemlju. Ujedno se agrarna reforma provodila istodobno s vojnim udarima na gerilske zone pod vodstvom lidera Komunističke partije (KP), tj. kombinacijom reformi i represije. Tijekom šezdesetih godina osnovane su brojne gerilske skupine, od kojih se osobito ističu FARC (*Fuerzas Armadas Revolucionarias Colombianas*, Revolucioneorne oružane snage Kolumbije) i ELN (*Ejercito de Liberacion Nacional*, Nacionalno-oslobodilačka vojska). FARC je osnovan 1964. kao vojno krilo Kolumbijske komunističke stranke, a preuzeo je ime pokreta osnovanoga početkom pedesetih godina 20. stoljeća. Za razliku od FARC-a, čiji su članovi potjecali iz seoskih sredina, članovi iste godine osnovane marksističko-gerilske skupine ELN uglavnom su dolazili iz sveučilišnoga miljea. ELN-u se pridružio i zagovornik teologije oslobođenja otac Camilo Torres Restrepo, koji je ubrzo poginuo. No i nakon njegove smrti ELN je ostao pod snažnim utjecajem teologije oslobođenja koja je zagovarala stav da je borba protiv nepravde i nejednakosti legitimna.¹⁰ Obje su gerilske skupine tijekom šezdesetih godina vodile operacije na perifernim područjima države. Početkom sedamdesetih izazovi autoritetu države počeli su dolaziti i od nove gerilske skupine M-19 (*Movimiento del 19 de Abril*, Pokret 19. travnja). M-19 je bila urbana gerilska skupina osnovana kao odgovor na navodne malverzacije tijekom izbora posljednjega predsjednika vlade NF-a Misael Pastrana (1970.-1974.). Zbog ekstravagantnih i neuobičajenih akcija (primjerice, krađe sablje Simona Bolivara) M-19 je u prvo vrijeme uživao simpatije javnosti. Povećanju broja gerilskih skupina pogodio je zatvoreni

⁹ Podrobnije o konsocijacijskoj demokraciji u Kolumbiji vidi u Dix, Robert H., 1980.: *Constitutional Democracy: The Case of Colombia*, Comparative Politics, vol. 12, br. 3.

¹⁰ Teologija oslobođenja jest teologija za siromašne, koja tvrdi da Crkva treba imati ključnu ulogu u borbi za ljudska prava i socijalnu i ekonomsku pravdu. Peruanski svećenik Gustavo Gutierrez smatra se njezinim osnivačem. Kritičari su ih optuživali da pod krinkom kršćanstva propovijedaju marksizam, da politiziraju religiju i predstavljaju "teologiju nasilja". Teolozi oslobođenja tvrdili su da je razlog siromaštva masa, društvena i ekonomska struktura društva, te da je politička akcija nužna kako bi došlo do promjena. Iako je Gutierrez prihvatio doktrinu Tome Akvinskoga o Pravednom ratu, izrazio je rezerve u vezi s ispravnosću "teologije revolucije" koja je blagoslovlila nasilje.

politički proces NF-a, jer su se gerili priključivali “isključeni” društveni slojevi.

Umjesto da ublaži teške društvene i ekonomske probleme države, šesnaestogodišnja ih je vladavina Nacionalne fronte samo povećala i pridonijela općoj krizi. Nepokretljivost uzrokovana konsocijacijskim sporazumom i stranačko frakcijaštvo oslabilo je političke stranke. U razdobljima kad su stranke bile voljne surađivati prosperirale su oligarhijska, a potom i konsocijacijska demokracija, a kad nisu, eskalirale su političke tenzije i krvavi sukobi. Konsocijacijski elementi sporazuma NF-a bili su nužni kako bi se prevladala *la violencia* i kako bi došlo do povratka civilne vladavine te da bi se spriječilo stranačko nasilje i strah od mobilizacije masa. Istodobno, kompleksnim međustranačkim jamstvima, praktično su osigurali nepokretljivost vlada i ograničili mogućnost političkih promjena i socijalnih reformi. Time je vladavina NF-a imala odlike jednostranačkoga (predsjednički kandidat bio je kandidat obiju stranaka, čime je svaki izbor bio plebiscit na kojem su građani davali mišljenje o vladavini NF-a), ali i višestranačkoga sustava (zbog stranačkoga frakcijaštva i činjenice da je na vlasti dvostranačka koalicija). NF je bio sporazum koji je utjecao na redefiniranje stranaka, kako u organizacijskom, tako i u funkcionalnom smislu. Sporazumom LS-a i KS-a politički je život Kolumbije bio zamrznut, dok su se društvo i ekonomija mijenjali. Natjecanje među strankama zamjenjuje se natjecanjem unutar stranaka, što smanjuje njihovu koheziju, te dolazi do podjela i fragmentacija. Politički je sustav bio daleko od onoga što je društvo zahtijevalo, a isključivo je bio preokupiran raspodjelom moći i natjecanju s rivalima unutar stranke, bez funkcije predstavljanja. Kako je nestalo sukoba među elitama, nije bilo ni mobilizacija masa u potpori nekoj od elita. S obzirom na to da su pravila igre strankama bila poznata, politički su sukobi potisnuti na margine sustava. Posljedice su bile nestanak nasilja, ali i slabljenje stranaka. Stranke se nisu modernizirale niti su postale programske niti predstavničke. Nije bilo kanala kojim bi se izrazili i transformirali najteži društveni sukobi u društvu (Davila, Jaramillo, 2002.: 271). Na sreću, ekonomska politika konsocijacijske vladavine bila je umjerena i razmjerno konstantna, čime su izbjegnute oscilacije između ekstremno populističke i radikalno neoliberalne politike, te je Kolumbija imala najstabilniji ekonomski rast u regiji. Sporazum LS-a i KS-a službeno je prestao vrijediti 1974. godine. Unatoč činjenici da je u post-NF razdoblju uveden sustav izbornoga natjecanja, politički sustav Kolumbije je sve do pobjede liberala Vergilia Barca 1986. i dalje bio ograničen, a državom je još uvijek vladala dvostranačka koalicija. Na prvim slobodnim kompetitivnim izborima pobijedio je liberal Alfonso Lopez Michelsen (1974.-1978.). Nasljeđuje ga stranački kolega Julio Cesar Turbay (1978.-1982.) koji se suočava sa sve brojnijim i jačim gerilskim pokretima. Turbay na prijetnju odgovara proglašavanjem opsadnoga stanje tijekom kojega je vojska uče-

stalo kršila ljudska prava, a učestalom kršenju su pridonijele i novoosnovani paravojni desničarski odredi smrti.

Narkodemokracija i neoviolencia

Osamdesetih godina, uz gerilu, stvaraju se i jačaju još dva izvaninstitucionalna aktera – narkotrafikanti i paravojne skupine, koje će od toga doba sve do danas oblikovati kolumbijsku politiku. Izvaninstitucionalni akteri mogu se poistovjetiti s Merkelovim izvanustavnim akterima koji nisu podvrgnuti demokratskoj odgovornosti, a imaju posljednju riječ u donošenju odluka u određenim domenama politika (Merkel, 2004.: 88). U slaboj državi koja nije mogla kontrolirati nasilje niti provoditi red na velikom dijelu teritorija iznimno je lagano procvata narkoindustrija koja je potom znatna sredstva usmjerila u džepove pobunjeničkih i samoobrambenih paravojnih skupina. Tako je stvorena politička situacija u kojoj država više nije imala jednoga nego tri neprijatelja te je bila primorana simultano i isprepleteno voditi tri rata s trima izvaninstitucionalnim akterima – narkotrafikantima, gerilom i paravojnim jedinicama.

Gerilske skupine nisu imale veliku potporu naroda, stoga su bile organizirane kao vojne organizacije koje su oružjem namjeravale osvojiti dijelove teritorija Kolumbije. Namjera im je bila stvoriti socijalističko-komunističko društvo, a kako bi primorali narod na suradnju koristili su se zastrašivanjem, ucjenama, otmicama i torturom. Sve bi to vrlo vjerojatno bila samo događanja u udaljenim ruralnim područjima koja ne bi imala veze s glavinom kolumbijskoga društva, da na sedmoj FARC-ovoj konferenciji 1982. nije donesena odluka o povezivanju s narkoindustrijom koja im je osigurala znatna financijska sredstva. Priljev novca omogućio je znatno povećavanje broja gerilaca. Kolumbijski problemi s proizvodnjom droge započeli su krajem sedamdesetih godina kad je program iskorjenjivanja marihuane na teritoriju Meksika utjecao na to da se njezin uzgoj preseli na područje atlantske obale Kolumbije. Da je marihuana u Kolumbiji našla plodno tlo, svjedoči podatak da je prvo zaprašivanje herbicidima organizirala već Turbayeva vlada, koja je 1979. potpisala i sporazum o ekstradiciji narkotrafikanata SAD-u (stupio na snagu 1982.)¹¹. Ubrzo je uzgoj i trgovinu marihuanom zamijenila proizvodnja i trgovina kokainom. Tijekom osamdesetih godina Kolumbija je učvrstila poziciju najutjecajnijega trgovca kokainom. Isprva se za proizvodnju kokaina upotrebljavalo lišće koke uzgojeno u Boliviji i Peruu, da bi sre-

¹¹ Ekstradicija je za obje strane koristan mehanizam. Za SAD je jeftin način da Amerikancima pokažu kako se protiv trgovaca drogom “nešto” poduzima. Za Kolumbiju je mehanizam zadovoljavanja SAD-a te demonstriranja narkotrafikantima da ipak postoje neke granice (Steiner R., 1999.: 170.).

dinom devedesetih godina Kolumbija postala ne samo vodeći uzgajivač koke, nego i maka, sirovine za proizvodnju opijuma.

Narkorevolucija koja se odigrala osamdesetih godina poslužila je kao katalizator koji je dodatno povećao nasilje u Kolumbiji. Jedan od razloga bilo je širenje paravojnoga nasilja uzrokovanoga ulaganjem novopečenih narkobogataša u poljoprivredna zemljišta na području sjevera države (atlantske obale i doline rijeke Magdalene). Ulaganjem u zemlju narkotrafikanti su prali novac, stjecali bogatstvo i socijalni status. Budući da je ruralna zemljoposjednička elita bila ucjenjivana od gerile i morala je plaćati reket za zaštitu svoje imovine, a narkotrafikanti su nudili znatno više novca nego što je zemlja vrijedila, zemljoposjednici su im prodavali svoje posjede. Tijekom petnaestak godina tako je gotovo 6 milijuna hektara zemlje došlo u ruke narkotrafikanata. Proces je zapravo bio zemljišna kontrarevolucija koja je pojačala tradicionalne probleme ruralne sirotinje, koncentriranje zemljoposjeda u rukama nekolicine i klasne sukobe (Dugas, 2006.: 501). Kako bi zaštitili svoje zemljoposjede od ruralne sirotinje i gerile, narkotrafikanti su sklapali saveze s lokalnim političkim moćnicima i vojskom. Organizirali su i vlastite privatne paravojne jedinice koje su štatile njihove teritorije, a na FARC-ovu praksu otimanja zemljoposjednika i narkotrafikanata, odgovorili su stvaranjem vlastitih odreda smrti pod nazivom Smrt otmičarima (*MAS – Muerte a Secuestadores*). MAS se i danas smatra jednom od najokrutnijih paravojnih skupina. Pod pretpostavkom da su paravojne jedinice njihovi prirodni saveznici koji će se boriti protiv gerile, oružane snage Kolumbije pomagale su i obučavale paravojsku. Kad su shvatili da je paravojska veća prijatelj državi od gerile, bilo je prekasno. No, narkorevolucija nije samo pojačala paravojno nasilje, nego i gerilsko. Izvan zona kolonizacije novopečenih narkobogataša u istočnim Andama gerila je surađivala sa seljacima, malim i srednje velikim uzgajivačima koke. Štitili su njihove usjeve, a zauzvrat su im seljaci plaćali revolucionarni porez. Zaštitarski je posao gerila obavljala i za narkotrafikante kojima su štitali polja koke i laboratorije u kojima se proizvodio kokain, što im je donosilo znatne prihode. Pretpostavlja se da je gerila devedesetih godina tako godišnje zarađivala između 500 i 600 milijuna dolara (Marcella M, Schultz D.; 1999.: 14-17).

Konzervativac Belisario Betancur (1982.-1986.) pokušao je riješiti problem gerile nudeći im amnestiju i političku inkorporaciju. Mirovni je proces isprva bio uspješan. Godine 1984. potpisan je mirovni sporazum o prekidu vatre s FARC-om, EPL-om i M-19, no ubrzo su obje strane počele kršiti dogovor. Vrhunac je bio u studenome 1985., kad je M-19 zauzeo Palaču pravde i za taoce uzeo suce Vrhovnoga suda. Namjera im je bila organizirati sudski proces protiv predsjednika Betancura. No, intervenirala je vojska, a tijekom intervencije poginuli su svi gerilci i polovina zatočenih sudaca. Tim je događajem završen Betancurov mirovni proces. Gerili M-19 pridružuje se ELN te zajednički kreću u otvoreni sukob s državom. FARC je kršio pri-

mirje, ali ga nije prekinuo. Dio je bivših demobiliziranih članova FARC-a, zajedno s članovima KP i ljevičarskim aktivistima, osnovao lijevi politički pokret *Union Patriótica* (UP – Patriotska unija), kojem je namjera bila legalnim putem tražiti radikalne socijalne promjene. No, bili su optuženi da predstavljaju političko krilo FARC-a te je u razdoblju 1985.-1991. ubijeno približno 1.000 članova UP-a, što je gerilce uvjerilo da demobilizacija nije bila mudar izbor.

Proces erozije demokracije u Kolumbiji je započeo osamdesetih godina, a osobito je potaknut decentralizacijom koja je oslabila središnju vladu i ojačala aktere koji kontroliraju regionalne i lokalne vlade, a učestalo su to umjesto regionalnih političara gerila, narkotrafikanti i paravojne snage. Betancur je, uz gerilu, istodobno vodio rat i s narkokartelima, tj. dvije suprotstavljene kriminalne organizacije koje su se bavile proizvodnjom i trgovinom drogom – karteli Cali i Medellin. Cali kartel osnovali su braća Gilberto i Miguel Rodriguez Orejuela, a Medellin kartel vodio je Pablo Escobar. Nakon što je Betancur za ministra pravosuđa imenovao Rodriga Lara Bonillu pod njegovim vodstvom je 1984. zaplijenjeno 10 metričkih tona kokaina i uništen 101 laboratorij. Medellin kartel osvetio se ubojstvom ministra te je Betancur proglasio kartelima “totalni rat”. Karteli su uzvratili serijom brutalnih napada i ubojstva javnih ličnosti. Osim problema s gerilom i narkokartelima, Betancur je imao problema i s paravojnim skupinama čiji je broj u strahu da će vlada sklopiti sporazum s gerilom, znatno narastao. Time je porastao i broj teških kršenja ljudskih prava od strane paravojske. Kakve će probleme paravojne skupine stvarati državi, postalo je jasno početkom 1989. kad su u La Rochela paravojne jedinice u sprezi s vojskom masakrirale 11 istražitelja koji su istraživali njihovu međusobnu povezanost. Na masakar je Vergilio Barco (1986.-1990.) odgovorio nizom dekreta kojima je zabranio postojanje samoobrambenih skupina, ali je 1995. novim zakonom iznova dopušteno njihovo osnivanje pod nazivom *Convivir*.

Od druge polovine osamdesetih vlade Kolumbije suočavale su se sa sve težim ekonomskim stanjem. Najunosniju granu privrede predstavljao je uzgoj droge za američko tržište, ponajprije marihuane, potom kokaina i *cracka*. Pretpostavlja se da su karteli Medellin i Cali godišnje zarađivali otprilike 5 milijardi dolara, od čega je približno 1.5 milijarda dolara ulazila na kolumbijsko crno tržište.¹² Time je kolumbijski narkokapitalizam omogućivao, a i danas omogućuje financijsku stabilnost države. Budući da je više od 70% droge na tržištu SAD-a dolazilo iz Kolumbije, američka vlada, počevši od sredine osamdesetih, stalno zahtijeva od Kolumbije da se što žješće bori protiv narkomafije i nastoji na njihovu izručenju. No, narkonovac već je onda

¹² S obzirom na to da narkobiznis nije legalan, nema pouzdanih podataka o zaradama narkotrafikanata i kartela, te postoje samo pretpostavke koje, ovisno o izvoru, donose različite brojke.

bio upleten u sve dijelove društva, od vladinih dužnosnika, preko biznismena, sve do vojske i policije. Dio je kolumbijske elite bio svjestan da je trgovina drogom izvan kontrole i da je narkonasilje izravna prijetnja monopolu moći što ga je donedavno imala politička elita. To se kasnije i ostvarilo. Godina 1989. bila je prekretnica kako u svjetskoj, tako i u kolumbijskoj politici. Nakon La Rochela masakra i ubojstva 11 istražitelja, narkomafija je počela ubijati eminentne pripadnike političke elite, uključujući i predsjedničkoga kandidata LS Luisa Carlosa Galana, koji se zalagao za ekstradiciju narkotrafikanata. Barco je odgovorio dekretom kojim je uveo kažnjavanje “nelegalnoga bogaćenja”, konfisciranje imovine stečene na nezakoniti način i zatvorskom kaznom u trajanju od 5 do 10 godina. Sljedeći je potez bilo nepoštovanje odluke Ustavnoga suda koji je 1987. izručivanje narkotrafikanata SAD-u proglasio neustavnim. Na Barcove poteze narkolordovi (nazvani *Los Extraditables*), proglašuju totalni rat vladi i vladinim saveznicima te započiju selektivno ubijati suce, vođe sindikata i ugledne građane, rušiti avione, a dižu u zrak i administrativni centar Bogote. Kriza je bila dodatno produbljena kombinacijom gerilskih aktivnosti, paravojnoga nasilja i terorističkih napada narkokartela. Ipak količina nekontroliranog nasilja omogućila je Barcu da dobije potporu javnoga mnijenja u borbi protiv narkokartela, što je postalo ključem za transformaciju političkoga sustava Kolumbije i stvaranje novoga ustava. Barco je stoga dekretom proglasio opsadno stanje i sazivanje Ustavotvorne skupštine. Opsadno stanje nije bilo ništa neobično. Kolumbija je u razdoblju od 1958. do 1991. 75% vremena (otprilike 25 godina) bila pod opsadnim stanjem, tijekom čega su predsjednici bili “ustavni diktatori”. Opsadno se stanje moglo proglasiti u cijeloj državi ili samo u jednom njezinome dijelu. Tijekom njegova trajanja suspendiraju se, ali ne i ukidaju svi postojeći zakoni, te se dekretom donose novi. Nakon prestanka opsadnoga stanja novi prestaju vrijediti i iznova na snagu stupaju stari zakoni (Archer R., Soberg Shugart M., 1999.: 126-127).

Transformacija političkoga sustava od koje se očekivalo da će smiriti političko stanje započela je 1990. godine. No, unatoč promjenama, liberal Cesar Gaviria (1990.-1994.) proveo je mandat u pancirki i okružen medicinskom ekipom. Navedeni podatak puno govori o političkoj situaciji u državi u kojoj su ustav i zakoni na papiru savršeni, ali nemaju veze sa stvarnošću. Građani su bili apatični, a potpora gerili osobito je bila snažna na jugu države gdje seljaci nemaju što proizvoditi osim lišća koke i maka. Na spomenutim područjima gerila je preuzela ulogu države, čime je transformacija političkoga sustava tekla istodobno s procesom daljnjega slabljenja države. Budući da je kandidiranje kongresmena za Ustavotvornu skupštinu bilo otežano, većina političara nije upregnula svoje glasačke mašine te je na izbore izašlo samo 26% birača. U borbu za mjesta u Skupštini uključili su se i demo-

bilizirani gerilci. M-19, EPL, PRT i Quintin Lame¹³, potpisali su mirovni sporazum kojim se otprilike 4.000 gerilaca uključilo u civilni život. Pregovori s najjačim gerilskim skupinama FARC-om i ELN-om su propali. Da bi dodatno smirio stanje u državi, Gaviria je ponudio amnestiju i narkotrafikantima, na što su neki i pristali. U zamjenu za priznanje o bavljenju kriminalnim aktivnostima i podizanje optužnice, narkobosovi su trebali biti pošteđeni ekstradicije i služiti smanjenu kaznu. No, Medellin kartel na čelu s Pablo Escobarom odbio je ponudu. Nastavio je s otmicama, što je primoralo Skupštinu da ponovo zabrani ekstradiciju i osnuje poseban zatvor za narkolordove. Osnivanje posebnoga zatvora potaknulo je Escobara i njegov uži krug da se dobrovoljno predaju vlastima u srpnju 1991., što je interpretirano kao velika Gaviriina pobjeda. No, narkolordovi su i iz zatvora upravljali narkobiznisom, što je procurilo u javnost. Nakon što su doznali da će pod pritiskom javnoga mnijenja biti prebačeni u bolje čuvan zatvor, Escobar je sa svitom pobjegao iz zatvora, a 1993. ubile su ga, uz pomoć Cali kartela, snage sigurnosti.

Sve spomenute činjenice pridonijele su da na izborima za Ustavotvornu skupštinu veliki uspjeh dožive netradicionalne stranaka i pokreti – *Alianza Democratica M-19* (Demokratski savez M-19) i *Movimiento de Salvacion Nacional* (MSN, Pokret nacionalnoga spasa). Istodobno se smanjio utjecaj i značenje tradicionalnih stranaka. Ustav iz 1991. označio je formalnu transformaciju s konsocijacijskih polukompetitivnih izbora na kompetitivne izbore, koji se smatraju temeljnim obilježjem moderne izborne demokracije. Ipak nisu poduzete sve potrebne mjere sa svrhom demokratizacije države. Nije bila predložena reforma oružanih snaga i ukidanje posebnoga vojnog sudstva, niti je reformiran stranački sustav, te su stranačke liste ostale frakcijskima. Tako je 1991. prestao vrijediti najstariji latinoamerički ustav koji je s amandmanima bio na snazi od 1886.godine., a analitičari su ga zbog starosti smatrali jednim od uzroka političke krize u zemlji. Budući da se provođenje opsadnoga stanja smatralo osobitom prijetnjom kolumbijskoj demokraciji, ustav iz 1991. donio je ograničenja. Unatoč velikim obećanjima kad je riječ o promjenama, i nakon izglasavanja novoga ustava malo se toga u Kolumbiji promijenilo, ponajviše zbog nesposobnosti i nemogućnosti države da nadzire političko i kriminalno nasilje. Novi ustav iz 1991. donio je zakone o zaštiti ljudskih prava i stvorio mehanizme demokratske participacije, no i sljedeće su se administracije suočavale s istim problemima – erozijom autoriteta države, kroničnim političkim nasiljem, korupcijom i nemogućnošću vladanja državom. Država ne može nametnuti svoj autoritet, uvesti red niti vladavinu zakona na velikom dijelu državnoga teritorija, čak ni u minimalnom obliku. Ujedno raste snaga nasilnih izvaninstitucionalnih aktera (gerila,

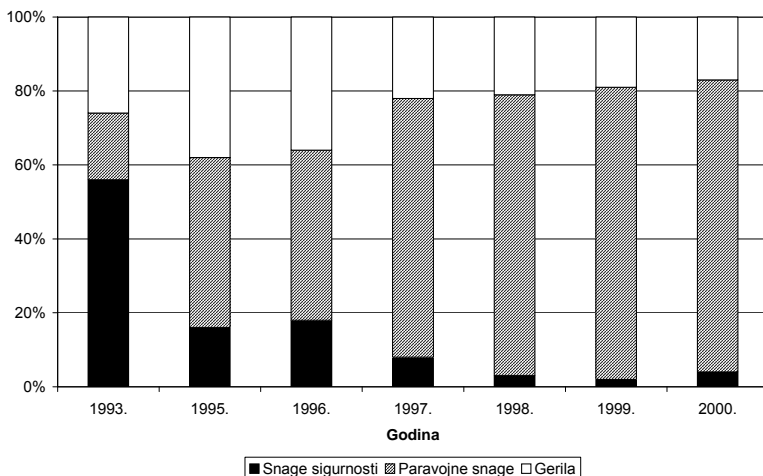
¹³ EPL (*Ejercito Popular de Liberacion*) – Narodnooslobodilačka vojska, PRT (*Partido Revolucionario de los Trabajadores*) – Revolucionarna radnička stranka.

paravojne skupine i narkokarteli) koji potkopavaju režim kako nasiljem, tako i podmićivanjem. Vojska se distancira od stranaka i sve više približava desničarskim paravojnim skupinama. Utjecaj narkokartela i njihova infiltriranost u politiku bila je osobito pod povećalom nakon što je Ernesto Samper (1994.-1998.) kandidat ujedinjenih liberala, bio upleten u niz skandala i optužen da je od Cali kartela primio 6 milijuna dolara za financiranje drugoga kruga predsjedničkih izbora. Za razliku od Medellin kartela, koji je zbog svoje "nepopustljivosti" 1994. uništen, Cali kartel je bio puno diskretniji u kriminalnim aktivnostima. Cali nije ubijao političare, nego ih je potkupljivao, a za nagradu za "suptilnost" na kratko vrijeme preuzeo je Medellinov posao (Hartlyn i Dugas, 1999.: 284). Iako je Kongres Sampera bio osloboodio optužbi, LS se podijelila na dvije frakcije – *gaviristas* i *samperistas*. Skandali su imali negativne posljedice na Samperov politički legitimitet, a uzrokovale su da SAD još više vrši pritiske na Kolumbiju da surađuje u borbi protiv narkotrafikanata. Kako bi pokazao da je lažno optužen, Samper je prema narkotrafikantima provodio iznimno strogu politiku. Kongres je ponovo izglasovao zakon o većim kaznama za narkotrafikante i retroaktivnoj konfiskaciji njihove imovine, a ustavnim amandmanima 1997. iznova je omogućena ekstradicija SAD-u, koja je 1991. bila zabranjena. Cali kartel je uništen do 1997., ali njegovo uništenje nije smanjilo opseg trgovine drogom, jer su posao preuzele druge narškoorganizacije. Iste je godine Kolumbija postala vodećim proizvođačem koke na području Anda pa je kolumbijska vlada borbu protiv kartela zamijenila borbom protiv koke, tj. fumigaciju koja je bila usmjerena protiv malih proizvođača.¹⁴ Zapašivanje nije donijelo veće koristi, jer se uzgoj koke potom seli na neko drugo područje, čime se sele i svi akteri uključeni u proizvodnju i prodaju, kao i oružani sukobi. Stanje je pogodovalo jačanju gerilskih pokreta koji kontroliraju polja koke i naftovode. Podatci pokazuju da su gerileci 1985. bili su prisutni u 173 od 1.050 municipaliteta, a 1995. u 622 (Hartley i Dugas, 1999.: 286.). Gerila je napadala vojne baze, ubijala i otimala vojnike te im je Samper u zamjenu za otete vojnike prepustio znatne dijelove kolumbijskoga teritorija. Istodobno je proglašavao posebne zone javnoga reda pod vladavinom vojske i osnivanje ruralnih samoobrambenih sigurnosnih skupina poznatih pod nazivom *Convivir*, a povezuju se s paravojnim nasiljem koje je osobito naraslo tijekom Samperove vladavine (1995-1996. bili su odgovorni za 655 mrtvih, 96 nestalih i 108 mučenja). Paravojne su skupine bile odgovorne i za brojna politička ubojstva (1993. za 18%, a 1996. za 63%).

¹⁴ Fumigacija se provodi avionskim zapašivanjem polja koke kemijskim sredstvima koja uništavaju biljku koke. Tako se uništava sav biljni i djelomično životinjski svijet na zapašenom području, čime se uništava priroda i šteti zdravlju stanovnika.

Slika 1. Odgovornost za civilne žrtve i prisilne nestanke

Izvor: Izvješća Kolumbijskog povjerenstva pravnih znanstvenika, dostupno na mrežnim stranicama Centra za međunarodnu politiku: <http://www.ciponline.org/columbia/infocombat.htm>

Posao uništenih kartela preuzeo je novi kartel Norte del Valle, koji danas predstavlja najmoćniji kolumbijski kartel.¹⁵ Pretpostavlja se da kartel godišnje u SAD izvozi kokain u vrijednosti 10 milijardi dolara i da se koristi uslugama AUC-a (*Autodefensas Unidas de Colombia*, Ujedinjene samoobrane snage Kolumbije). AUC je osnovan 1997. kao kišobran organizacija samoobrambenih paravojskih skupina Kolumbije sa svrhom koordiniranja protugerilske aktivnosti na nacionalnoj razini. Strategija i taktika paravojskih skupina jednaka je gerilskim. Žele steći kontrolu nad što većim teritorijem države i koriste se istim sredstvima kao i narkotrafikanti i gerila – zastrašivanjem, korupcijom i ubojstvima. AUC je imao približno 20.000 pripadnika i navodno je 70% AUC-ovih aktivnosti financirano drogom. Glavni su im neprijatelji bili FARC i ELN. Nakon 11. rujna 2001. SAD je popisu terorističkih organizacija dodao i paravojsku organizaciju AUC, dok je FARC i ELN gerila bila na popisu od 1997. godine. Službeni podatci pokazuju da je samo u 2000. godini AUC bio odgovoran za 804 ubojstva, 203 otmice, 75 masakra s 507 žrtava (usp. Sliku 1.). AUC je izbjegavao sukobe s snagama sigurnosti. Godine 2001. paravojsne su skupine bile prisutne na 40% teritorija Kolumbije,

¹⁵ Jedan od vođa kartela i osnivača bio je Wilber Varela, koji je poginuo početkom 2008. u sukobu sa snagama sigurnosti.

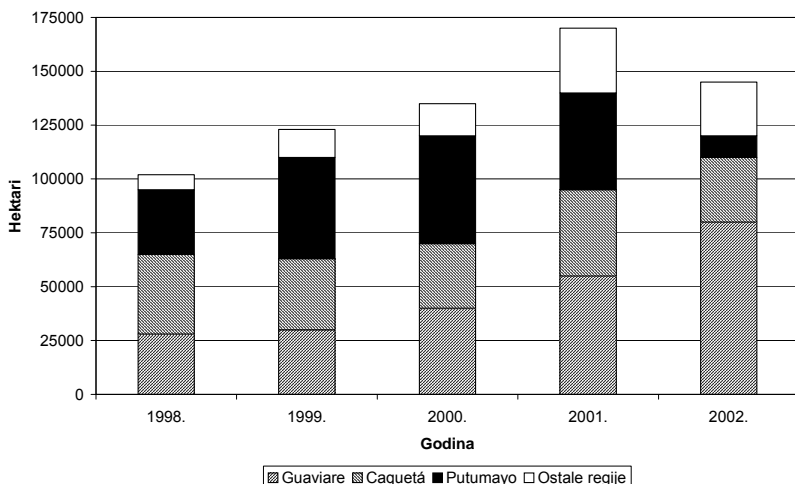
bile su povezane s narkotrafikantima i predstavljale su treću prijetnju autoritetu državi.

Politička situacija s kraja devedesetih nije pogodovala LS-u, pa je na predsjedničkim izborima pobijedio konzervativac, ali ne i kandidat KS-a, Andres Pastrana (1998.-2002.). U vrijeme Pastranina izbora FARC je kontrolirao 40-60% kolumbijskoga teritorija i *de facto* je vladao jugozapadnim dijelom države. Pretpostavlja se da je između 200 i 400 milijuna dolara prihoda FARC-a bio od droge, što im je znatno poboljšalo vojni kapacitet. Podatci pokazuju da je 1982. FARC imao 2.000 gerilaca, a 2001. približno 20.000, pa se stoga mogao upuštati u borbu s većim policijskim i vojnim jedinicama (Manwaring, 2002.: 5). Budući su glasači još 1997. odobrili vladi da započne mirovni proces i dogovori prekid vatre, Pastrana je uz potporu civilnoga društva i međunarodne zajednice, donio ambiciozan plan mirovnih pregovora s gerilom te je u znak dobre volje, što je FARC objavio da je spreman na pregovore, povukao vojsku s juga zemlje (s područja veličine Švicarske). U svibnju 1999. započeli su službeni mirovni pregovori, a iste godine donesen je i "plan Kolumbija" koji je trebao biti potpora mirovnom procesu. Prvotni Pastranin plan nudio je politiku investiranja u socijalni razvoj, smanjenje nasilja i postizanje mira. No, SAD je obećao dati Kolumbiji znatnu financijsku pomoć kad bi plan uključivao i jačanje vojske. Potaknut obećanjima Pastrana je preoblikovao plan čiji je novi glavni cilj imao borbu protiv droge i pobunjenika (narkogerila).¹⁶ Do toga trenutka kolumbijske oružane snage nisu sudjelovale u ratu protiv droge, smatrajući da je to posao policije. Vojni posao je bila borba protiv gerile, no zahvaljujući SAD-u borba protiv droge i gerile postala je jedan te isti posao. Za američku inačicu "plana Kolumbija" Kongres je odobrio 1,3 milijarde dolara,¹⁷ a u razdoblju od 2000. do 2005. Kolumbija je od SAD dobila 3,1 milijardu dolara. Iznos je u razdoblju 2000.-2007. narastao na 5,4 milijarde dolara, od čega je 4,4 milijarde dolara bilo za vojsku i policiju, čime je SAD znatno utjecao na kolumbijsku unutarnju politiku. Prema želji SAD-a Kolumbija je provodila i program zaprašivanja koke herbicidima, no satelitske su snimke iz 2006. pokazale da je bilo zasađeno više koke nego 2000. godine (vidi *Sliku 2*).

¹⁶ Pastraninim prvotnim planom sredstva su trebali dobiti mali poljoprivrednici koji bi zauzvrat uzgoj koke zamijenili alternativnim usjevima. Pastrana je očekivao financijsku pomoć međunarodne zajednice, osobito SAD-a, koji je u skladu s vlastitom analizom i politikom "rata protiv droge" financijska sredstva želio usmjeriti u drugom pravcu, tj. na davanje vojne pomoći.

¹⁷ Od spomenute je svote, 860 milijuna dolara bilo namijenjeno Kolumbiji, s time da je 75%, tj. 642,3 milijuna dolara bilo za oružane snage i manji dio za policiju, a samo 218 milijuna dolara za Pastranine prvotne ciljeve – alternativni razvoj, pomoć prognanim i raseljenima, zaštitu ljudskih prava i programe vladavine prava. Ostatak sredstava bio je namijenjen susjednim državama u koje se narkoproblemi prelijevaju (Ramirez Lemus, Staton, Walsh, 2005.: 106-108). <http://www.ciponline.org/colombia> – US aid to Colombia

Slika 2. Uzgoj koke po regijama, 1998.-2002.

Izvor: *Ministarstvo vanjskih poslova SAD-a*, Ured za međunarodne probleme s narkoticima i provedbu zakona, "Uzgoj koke u Kolumbiji", 14. ožujka, 2003, <http://www.state.gov/g/inl/rls/other/18650.htm>

Kolumbijska narkoindustrija ilegalna je industrija droge koja se može opisati kao i većina međunarodnih konzorcija. Roba se proizvodi, prodaje i transportira, bankari i financijski stručnjaci vode financijske poslove, a pravnici se bave pravnim poslovima. Konzorcij je organiziran tako da bude djelotvoran i da postiže maksimalan profit. Ima šefa, upravni odbor, vijeća, pravni sustav, glasnogovornike, pregovarače, projekt-menadžere i službu osiguranja. Prisutni su na teritoriju gotovo svih država zapadne hemisfere i Europe. Posjeduju najmodernija komunikacijska sredstva i sustave, kao i naoružanje. S takvim je zaledem narkoindustriji vrlo lako ignorirati kolumbijske zakone i državu. Ujedno, narkotrafikanti su infiltrirani u kolumbijsku politiku. Veliki su davatelji pomoći kolumbijskoj sirotinji čime stvaraju vlastitu glasačku mašinu koja na izborima glasuje za odabrane kandidate. Suraduju s tradicionalnom političkom elitom i financiraju njihove kampanje, čime utječu na izborne rezultate svih grana vlasti. A oni koji uz njihovu pomoć dođu na vlast, kasnije im se odužuju. Sprega narkomiljea i političke elite postoji je na svim razinama vlasti pa je i predsjednik Samper bio optužen da je njegov drugi izborni krug bio financiran narkonovcem. One koji ne žele surađivati kupuju mitom, zastrašivanjem i otmicama ili ih jednostavno ubiju. S jedne strane narkoindustriju možemo smatrati glavnim destabilizirajućim elementom državnoga aparata, a s druge strane, zbog simbioze s ko-

rumpiranim političarima, superdržavom unutar same države Kolumbije (Manwaring, 2002.: 2-4).

Specifičnost je Kolumbije i savez izvaninstitucionalnih aktera (narko-gerilsko-paravojno trojstvo). Osim što su se međusobno borili, često su i surađivali. Suradnja gerile i trgovaca drogom nije kolumbijska posebnost. Transformacija gerile i njihovo pretvaranje u komercijalne pobunjenike odigralo se sedamdesetih godina na Bliskom istoku i u Aziji. No, suradnja narkotrafikanata, gerile i paravojnih jedinica kolumbijski je izum. Motivi narko-gerilsko-paravojnoga saveza akumulacija je bogatstva, kontroliranje teritorija i stanovništva, sloboda kretanja i akcije te stjecanje legitimnosti. Narko-industrija posjeduje novac, transportne linije i komunikacije. Gerila i paravojne jedinice imaju sljedbenike, organizacije i discipline, što je potrebno narkotrafikatima da bi zaštitili svoja dobra i projicirali moć unutar države. Gerila i paravojne jedinice imaju stalnu potrebu za logističkom i komunikacijskom potporom te novcem. Tako narko-gerilsko-paravojna alijansa ima ekonomsku i vojnu moć jednaku ili snažniju od većine svjetskih država. Sva tri izvaninstitucionalna aktera imaju raširene organizacijske strukture i sofisticirani komunikacijski sustav koji ih čine djelotvornijima od sporoga birokratskog i hijerarhijskoga državnog sustava. Kombinacija organizacijskih prednosti glavni je izvor njihove moći. Dugoročni cilj te trostruke alijanse jest kontrolirati ili bitno promijeniti kolumbijski politički sustav. Narkotrafikanti nisu zainteresirani za rušenje države sve dok je tako slaba, gerila teži njezinu uništenju, dok paravojnska želi stvaranje jake i snažne države koja će moći provoditi zakone i kontrolirati poredak. Da bi se očuvale, sve tri skupine moraju težiti promjeni vlade pa se infiltriraju u političke strukture i komunikacije. Time razlog njihova povezivanja nije samo kriminalne, nego i političko-psihološko-moralno-vojne naravi. Alijansa je razvila i političku agendu na nacionalnoj razini, a to je promoviranje egalitarističke socijalne revolucije koja bi dala alijansi legitimnu bazu za kontroliranje neke vrste nacionalističke "narkokracije" (Manwaring, 2002.: 7-8). No, alijansa ne djeluje samo u Kolumbiji, nego prelazi i granice Brazila, Ekvadora, Paname, Perua i Venezuele, čime ne samo da krši suverenitet, nego i destabilizira susjedne države.

Uribismo i parapolitika

Nakon što su 2002. propali mirovni pregovori s gerilom, građani Kolumbije koji su na predsjedničkim izborima 1998. glasovali za mir koji im je obećavao Pastrana, 2002. glasovali su za tvrdolinijaški pristup gerili Alvara Uribea. FARC je Uribeu čestitao na pobjedi tako što ga je na dan inauguracije gađao bombama koje doduše nisu pogodile cilj, ali su ubile nekolicinu nedužnih građana. Uribe je odgovorio proglašivanjem opsadnoga stanja i stavljanjem većega dijela države pod izravnu vojnu kontrolu. Za prvoga Uri-

beova mandata AUC je stalnim ofenzivama oslabio FARC-ovu i ELN-ovu kontrolu nad sjeverom države, što je Uribeu donijelo reputaciju čovjeka koji je smanjio nesigurnost građana. Pohodi paravojski znatno su povećali broj kršenja ljudskih prava, no demobiliziranjem AUC-a broj se smanjio. Mirovni proces između vlade i AUC-a započeo je 2003., a demobilizacija je završena 2006., ali to nije bio kraj paravojskih skupina. Pretpostavlja se da je zbog vojnih aktivnosti svih aktera kolumbijskoga sukoba u posljednjih dvadesetak godina gotovo 3 milijuna Kolumbijaca postalo prognanicima i veliki broj građana izgubio živote, stoga je i došlo do uspoređivanja s *la violencia* i označivanje spomenutoga razdoblja kao *neoviolenca*. Upravo kao što uništenje kartela Medellin i Cali nije smanjio opseg trgovine drogom, tako ni demobilizacija AUC-a nije povećala sigurnost građana, nego su nastale nove skupine koje se bore za AUC-ovu ostavštinu. U Kolumbiji je gotovo običajno pravo da akter koji kontrolira teritorij nameće stanovništvu “zaštitarSKI porez”.

Ustavne promjene omogućile su Uribeu da nakon pobjede na izborima 2006. ostane na vlasti još jedan mandat (do 2010.), a trenutačno se prikupljaju potpisi građana koji bi omogućili raspisivanje referenduma na kojem bi se tražila promjena ustava i dozvola trećega uzastopnog mandata.¹⁸ Uribe je obećao da će u drugome mandatu uništiti gerilu, što mu djelomično i polazi za rukom. Prema podacima kolumbijske vlade FARC je 2001. imao 16.000 gerilaca, a 2008. između 6.000 i 8.000, a danas je prisutan na 15-20% kolumbijskoga teritorija. Najuspješniju akciju protiv FARC-a u zadnjih četrdeset godina poduzela je u ožujku 2008. kolumbijska vojska kad je napala FARC-ov logor koji se nalazi na teritoriju Ekvadora. Tom je prilikom ubijeno dvadesetak gerilaca, uključujući i Raula Reyesa, glasnogovornika i navodno drugoga čovjeka FARC-a.¹⁹ Unatoč uspjesima u borbi protiv gerile i spektakularnom oslobađanju FARC-ovih zatočenika, uključujući i Ingrid Betancourt, Uribeu trenutačno najveći problem stvara skandal poznat pod nazivom “parapolitika”. Parapolitika (*parapolitica*) je pojam koji je nastao spajanjem španjolskih riječi *paramilitar* i *politica*, a odnosi se na skandal koji je izbio 2006. u Kolumbiji kad je velik broj zastupnika Kongresa članova Uribeove KS bio optužen za suradnju s AUC-om. S obzirom na to da su u skandal bili upleteni Uribeovi politički saveznici, opozicija se koristi pojmom *parauribismo* ili pojmom *narcoparamilipolismo* koji označuje savez paravojske, političara i narkotrafikanata. Veze političara, vladinih dužnosnika, snaga sigurnosti i ostalih sektora kolumbijskoga društva s paravojsnim skupinama razvijale su se godinama i rezultirale su njihovom infiltriranošću

¹⁸ <http://www.bbc.mundo>

¹⁹ Tom je prigodom zaplijenjen Reyesov laptop pun kompromitirajućih podataka. Akcija je izazvala prekid diplomatskih odnosa Kolumbije i Ekvadora te Kolumbije i Venezuele, no ubrzo je uslijedilo pomirenje. <http://www.bbc.mundo>

u kolumbijsku politiku i vladu. Do proljeća 2008. optuženo je i u zatvoru se nalazi 62 kongresna zastupnika, uključujući i Maria Uribea, bivšega predsjednika Kongresa i Alvarova rođaka.²⁰ Kako bi se distancirao od skandala, Uribe je u svibnju 2008. SAD-u izručio 15 paravojnih vođa optuženih za trgovinu drogom, čime je htio pokazati SAD-u i kolumbijskoj javnosti kako je predan u namjeri uništenja paravojnih jedinica.²¹

Defektna narkodemokracija

Kao što smo u uvodu naveli da je Kolumbija defektna demokracija, sada nakon podrobnoga prikaza političkoga stanja u razdoblju od sredine osamdesetih godina do danas, možemo to i pokazati. Od pet spomenutih Merkelovih parcijalnih režima ukotvljene demokracije (izbornoga režima, političkih sloboda, građanskih prava, podjela vlasti i horizontalne odgovornosti te stvarna moć vladanja) u Kolumbiji izvaninstitucionalni akteri onemogućuju funkcioniranje triju parcijalnih režima – političkih sloboda, građanskih prava i stvarne moć vladanja, a zbog nepostojanja neovisne i djelotvorne sudske vlasti ugrožen je i parcijalni režim podjele vlasti i horizontalne odgovornosti. Merkel tvrdi da ako se neki od parcijalnih režima naruši, mijenja se logika ustavne demokracije, a ovisno o tome koji je parcijalni režim urušen, određuje se tip defektne demokracije. Merkel razlikuje četiri tipa manjkave demokracije: ekskluzivnu, domensku, neliberalnu i delegativnu demokraciju. U ekskluzivnoj je demokraciji odraslim građanima uskraćen jedan ili više segmenata univerzalnoga građanskog prava glasa. U domenskoj demokraciji veto akteri preoteli su neke političke domene iz ruku demokratski izabраниh predstavnika. Veto akteri su pojedinačni ili kolektivni akteri čiji je pristanak uvjet promjene politike. Diješe se na institucionalne – imaju ustavno zajamčena i formalno institucionalizirana prava veta na odluke i politike pojedinih

²⁰ Prema tvrdnjama časopisa *El Tiempo*, paravojni vođe su tijekom, za vrijeme i poslije demobilizacije AUC-a bili u kontaktu s optuženim političarima kako bi dogovorili da paravojne snage postignu apsolutnu kontrolu nad atlantskim dijelom Kolumbije, a potom možda i cijelom državom. Godine 2001. u Santa Feu de Rialto sastalo se 32 zastupnika Kongresa, političara i paravojnih vođa, i tom prilikom je potpisalo tajni dokument poznat pod nazivom Rialto pakt. U potpisanoj sporazumu među ostalim izjavama, stajala je i namjera preoblikovanja države, potpisivanje novoga društvenog ugovora i zadržavanje nacionalne neovisnosti. Kad je, zahvaljujući zapljeni laptopa paravojnoga vođe “Jorge 40”, činjenica postojanja potpisanoga pakta procurila u javnost 2006., političari su se opravdavali da su sporazum potpisali pod pritiscima ili da su smatrali da će pridonijeti mirovnom procesu. <http://www.bbc.mundo>

²¹ Uribe je odluku obrazložio tvrdnjom da je paravojska prekršila sporazum s vladom iz 2003. kojim je dogovoreno da će u slučaju dobrovoljne predaje i odsluženja najviše 8 godina zatvora biti pošteđeni izručenja SAD-u. Zauzvrat, paravojska je trebala priznati zločine, prekinuti sve ilegalne aktivnosti i narkonovac upotrijebiti za naknadu žrtvama njihovih zločina. No, budući da su paravojni vođe iz zatvora još uvijek upravljali kriminalnim aktivnostima i nisu platiti žrtvama reparacije, prekršili su dogovor. <http://www.bbc.mundo>

političkih institucija, i neinstitucionalne – političke stranke i druge političke grupacije koje imaju moć blokirati politiku vlade (Kasapović, 2003.: 360-361).²² Do stvaranja tih političkih domena može se doći ustavnim ili izvanustavnim putem. U neliberalnoj demokraciji, najčešćem tipu defektne demokracije, načelo vladavine zakona je okrnjeno, dok u delegativnoj demokraciji zakonodavna i sudbena vlast imaju tek ograničen nadzor nad izvršnom vlašću. Merkel tvrdi da defektne demokracije nisu prolazna pojava, nego su se pokazale razmjerno trajnima, osobito u Latinskoj Americi u posljednjih dvadesetak godina. Pogledamo li Merkelovu kategorizaciju defektnih demokracija u državama Latinske Amerike (2004.: 96), možemo ustanoviti sljedeću podjelu. Ekskluzivnom je demokracijom proglasio Brazil i Gvatemalu, delegativnom Argentinu, pokroviteljskom Čile i Ekvador, dok je neliberalnim okarakterizirao Brazil, Boliviju, Gvatemalu, El Salvador, Honduras, Meksiko, Nikaragvu, Panamu, Paragvaj i Peru. Urugvaj je po Merkelu jedina ukotvljena liberalna demokracija Latinske Amerike. No, nije klasificirao dvije velike i utjecajne države Latinske Amerike – Kolumbiju i Venezuelu. Obje, dakako, predstavljaju defektne demokracije, no predmet ovoga rada jest Kolumbija.

U slučaju Kolumbije pokazali smo da je došlo do djelomičnoga urušavanja četiriju parcijalnih režima. Defektnosti su najviše prisutne u parcijalnom režimu građanskih prava, osobito pojedinačnih prava zaštite koja bi trebala osiguravati pravnu zaštitu života, slobode i vlasništva, kao i zaštitu života od nezakonitoga uhićenja, progonstva, mučenja ili neovlaštenoga upletanja u osobni život, kako od strane države, tako i privatnih ili protuvladinih organizacije ili pojedinačnih aktera (Merkel, 2004.: 87). Druga po veličini defektnost demokracije prisutna je u režimu stvarne moći vladanja jer u Kolumbiji izvanustavni (izvaninstitucionalni) akteri koji nisu podvrgnuti demokratskoj odgovornosti – narkotrafikanti, gerila i paravojne postrojbe – donose odluke u domenama politika za koje su zainteresirani. Do stvaranja tih domena može se doći ustavnim i neustavnim putem. Kad izvaninstitucionalni akteri s pomoću vlastitoga novca i glasačke mašinerije omogućuju da na kompetitivnim izborima budu izabrani njihovi kandidati, do stvaranja domena dolazi ustavnim putem. No, često se prijetnjama, zastrašivanjem, otmicama, kao i mitom i korupcijom stvaraju neustavne domene te zastrašeni, ucijenjeni ili kupljeni političari donose odluke koje pogoduju izvaninstitucionalnim akterima. Merkel tvrdi da je domenska demokracija regionalno specifična za Latinsku Ameriku i jugoistočnu Aziju, gdje vojska često preuzima političku veto ulogu. No, u Kolumbiji to nije tako, nego veto igrače predstavljaju narkotrafikanti, gerila i paravojne snage. Stoga nije moguće Kolumbiju svrstati ni u jednu kategoriju Merkelove defektne demokracije. Čini nam se da bi se

²² Podrobnije o teoriji veto aktera u Tsebelis, George 2001.: *Veto Players: How political institutions work*, Princeton UP and Russell Sage Foundation.

kolumbijska defektne demokracija najjednostavnije mogla okarakterizirati pridjevom narko jer su svi akteri koji uzrokuju defektnosti u funkcioniranju parcijalnih režima političkih sloboda, građanskih prava i stvarne moć vladanja uglavnom financirani narkonovcem, a ujedno se i glavni institucionalni (ustavni) akter, država, također financira novcem namijenjenim borbi protiv narkoindustrije.

Zaključak

Kolumbija je jedna od najstarijih demokracija Latinske Amerike. Njezina je posebnost u tome što, unatoč kratkim razdobljima autoritarizma, nikad nije imala vojnu vladavinu. No, unatoč toj činjenici, kolumbijska je povijest i sadašnjost prepuna nasilja i sukoba. Od samoga stvaranja Kolumbija je bila slaba država, a sukobi liberalnih i konzervativnih dijelova društava i stranaka započeti tridesetih godina 19. stoljeća oblikovali su politiku Kolumbije i na nju utječu sve do današnjih dana. Samo u 19. stoljeću zabilježeno je 8 građanskih ratova i 50 seljačkih pobuna, dok je za razdoblja *violencie* (1948-57.) ubijeno 200.000-300.000, a za *neoviolencie* progano iz svojih domova približno 3 milijuna Kolumbijaca. Znanstvenici smatraju da se politička kultura Kolumbije može okarakterizirati kao kultura nasilja. Tijekom razdoblja vladavine NF-a i konsocijacijske demokracije (1957.-1974.) nije bilo sukoba i državom je vladao mir, budući je sporazumom LS-a i KS-a dogovorena dvostranačka vladavina. Politički život trebao je biti zamrznut do 1974., no u stvarnosti bio zamrznut sve do 1986. godine. Njegovim otvaranjem i mjerama za daljnju demokratizaciju društva započeo je novi val sukoba i nasilja, kao i proces erozije demokracije. Osobito je bio potaknut decentralizacijom koja je oslabila središnju vladu i ojačala aktere koji kontroliraju regionalne i lokalne vlade, a učestalo su to umjesto regionalnih političara bili gerila, narkotrafikanti i paravojne snage. Tako je stvoreno kontraproduktivno stanje jer su mjere poduzete kako bi ojačale demokraciju imale neočekivano negativne posljedice, jer su umjesto konsolidacije izazvale eroziju demokracije. Da je država bila nemoćna u borbi s izvaninstitucionalnim akterima, pokazala je prepuštajući im znatne dijelove teritorija, nudeći amnestiju, smanjene kazne i neizručivanje SAD-u. Osim neprijateljstava između izvaninstitucionalnih aktera, dolazi i do njihove suradnje. Jednako tako prisutno je povezivanje narkotrafikanata i paravojnih vođa s institucionalnim akterima, dok u posljednje vrijeme oslabljena gerila nije imala tu praksu. Simbioza paravojske i političara Uribeova KS-a osobito je pod povećalom javnosti nakon izbijanja afere *parapolitica*.

Kolumbiju možemo smatrati izbornom demokracijom, ali teško je izbore okarakterizirati slobodnim i demokratskima jer se natjecanje i participiranje na izborima održava u uvjetima u kojima izvaninstitucionalni akteri kontroliraju izborni proces i većinu temeljnih pretpostavki poliarhije. Prisutno je i

djelomično urušavanje države budući da država nije prisutna i nema autoritet nad značajnim dijelovima vlastitoga teritorija, a na teritorijima nad kojima i ima nominalno kontrolu policija i pravosuđe su toliko slabi da ne mogu jamčiti zaštitu osnovnih ljudskih prava (Manwaring, 2002.: 13-14). Stoga je primjerenije klasificiranje kolumbijske demokracije manjkavom demokracijom jer od pet Merkelovih parcijalnih režima ukotvljene demokracije (izbornoga režima, političkih sloboda, građanskih prava, podjela vlasti i horizontalne odgovornosti te stvarne moć vladanja) u Kolumbiji izvaninstitucionalni akteri onemogućuju funkcioniranje triju parcijalnih režima – političkih sloboda, građanskih prava i stvarne moći vladanja, dok je zbog nepostojanja neovisne i djelotvorne sudske vlasti ugrožen i četvrti parcijalni režim podjele vlasti i horizontalne odgovornosti. Kako u Kolumbiji nisu ukotvljena četiri parcijalna režima, ne može se ubrojiti ni u jedan Merkelov tip defektne demokracije. No, kolumbijska se defektna demokracija može okarakterizirati kao narkodemokracija. Uobičajeno je da se kolumbijska demokracija označuje opisno i različitim pridjevima, no znanstvenici ne uobičajaju koristiti pridjev narko, za koji smatram da je odgovarajući i da bi se mogao koristiti ravnopravno s ostalim opisima i pridjevima. Svi izvaninstitucionalni akteri koji utječu na kolumbijsku demokraciju povezani su na neki način s drogom i njihove su aktivnosti financirane narkonovcem. Kako i glavni institucionalni (ustavni) akter, država Kolumbija, također prima znatna sredstva namijenjena borbi protiv narkoindustrije (u razdoblju 2000.-2007. iznos je bio 5,4 milijardi dolara), korištenje pridjeva narko za opis kolumbijske demokracije čini se posve opravdanim.

Literatura

- Archer, R./Soberg Shugart, M., 1999.: The Unrealized Potential of Presidential Dominance in Colombia, u: Mainwaring, S./Soberg Shugart, M. (ur.), *Presidencialism and Democracy in Latin America*, Cambridge University Press
- Bejarano, A. M./Pizarro, E., 2005.: From “Restricted” to “Besiged” The Changing Nature of the Limits to Democracy in Colombia, u: Hagopian, F./ Mainwaring, S. (ur.), *Third Wave of Democratization in Latin America*, Cambridge University Press
- Cepeda Ulloa, F., 2003.: Colombia – The Governability Crisis, u: I. Dominiguez, J. I./Shifter, M. (ur.), *Constructing Democratic Governance in Latin America*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore/London
- Collier D./Levitsky S., 1997.: Democracy with Adjectives. Conceptual Innovations in Comparative Research, *World Politics* (49)
- Davila Ladrón de Guevara, A./Botero Jaramillo, F., 2002.: Columbia la compleja modernización de los partidos mas antiguos de America Latina, u: Cavarozzi, M./Abal Medina, J. M. (ur.), *El asedio a la politica – los partidos latinoamericanos en la era neoliberal*, Homo sapiens Ediciones, Buenos Aires

- Dix, R. H., 1980.: Consociational Democracy: The Case of Colombia, *Comparative Politics*, (12) 3
- Dugas John, 2006.: Colombia, u: Vanden, H./Prevost, G. (ur.), *Politics of Latin America*, Oxford University Press, New York/Oxford
- Hartley, J./Dugas, J., 1999.: Colombia: The Politics of Violence and Democratic Transformation, u: Diamond, L./Linz, J./Hartlyn, J./Lipset, S. M. (ur.) *Democracy in Developing Countries: Latin America*, Lynne Rienner Publishers, London
- Kasapović, M., 2003.: *Izborni leksikon*, Politička kultura, Zagreb
- Keen, B./Hayes K., 2000.: *A History of Latin America*, Houghton Mifflin Company, Boston/New York
- Kissinger, H., 2002.: *Does America Need a Foreign Policy*, Free Press, London
- Kos-Stanišić, L., 2009.: *Latinska Amerika – povijest i politika*, Golden marketing tehnička knjiga, Zagreb
- Lopez-Alves, F., 2003.: *La formacion del estado y la democracia en America Latina*, Grupo Editorial Norma, Bogota
- Manwaring, M., 2002.: *Nonstate Actors in Colombia: Threat and Rasponse*, Strategic Studies Institute
- Marcella, G./Schulz, D., 1999.: *Colombia's Three Wars: U.S. Strategy at the Crossroads*, Strategic Studies Institute
- Merkel, W., 2004.: Ukotvljene i manjkave demokracije, *Politička misao* (41) 3
- Ramirez Lemus, M. C./Stanton, K./Walsh, J., 2005.: Colombia: A Vicious Circle of Drugs and War, u: Youngers, C./Rosin, E. (ur.), *Drugs and Democracy in Latin America*, Lynne Rienner Publishers, London
- Romero, M. 2002.: Paz reformas y cambio en la sociedad civil colombiana, u: Panfichi, A. (ur.), *Sociedad civil, esfera publica y democratizacion en America Latina: Andes i Cono Sur* Panfichi A., Pontifica Universidad catolica del Peru, Fondo de cultura economica Mexico
- Schoultz, L., 1998.: *Beneath the United States – A History of U.S. Policy Toward Latin America*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts/London
- Steiner, R., 1999.: Hooked on Drugs: Colombian – US Relations u: Bulmer-Thomas, B/ Dunkerley, J. (ur.), *The United States and Latin America: New Agenda*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts/London
- Tsebelis, G. 2001.: *Veto Players: How Political Institutions Work*, Princeton University Press and Russell Sage Foundation, Princeton

Internetske stranice:

<http://www.bbc.mundo>

Lidija Kos-Stanišić

*NARCODEMOCRACY AS A FORM OF DEFECTIVE
DEMOCRACY: THE CASE OF COLUMBIA*

Summary

The author describes the political situation in Columbia from its independence to the present. In the first and the second part of the article the author shows the roots of Columbia's political problems and conflicts in the period 1830-1986. In the third part of the article, the author analyses the political situation in Columbia from 1986.-2008., and presents the main argument of the article. It is argued that a new category of deficient democracies should be created – named narco-democracies. Columbia's deficient democracy could then be placed in that new category since all non-institutional actors influencing Columbia's deficient democracy are financed by narco-money, and the main institutional (constitutional) actor, the state of Columbia, is a recipient of a substantial financial help for fighting the narco industry.

Key words: Colombia, defective-democracy, narco-democracy

Mailing address: Faculty of Political Science, Lepušićeva 6,
HR 10000 Zagreb. *E-mail:* likos@fpzg.hr